

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย: กรณี กะเหรี่ยง ม้ง และ ล่าหู่ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย 2) เพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย โดยดำเนินการศึกษาด้วยหลักการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่ที่มีบุตรอย่างน้อย 2 คน ทั้งสิ้น 90 ครอบครัว ซึ่งได้จากการสุ่มเก็บข้อมูล 10 ครอบครัวต่อชนเผ่า ซึ่งจะได้อีกกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 ครอบครัวในแต่ละจังหวัด และ 2) ผู้นำหมู่บ้าน บุคลากรทางการศึกษา และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งสิ้น 27 คน ซึ่งได้จากการสุ่มเก็บข้อมูลผู้นำหมู่บ้าน 2 คน บุคลากรทางการศึกษา 2 คน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 1 คน ในแต่ละจังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview Form) ซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในประเด็นที่แตกต่างกัน โดย ฉบับที่ 1 จะใช้ในการสอบถามข้อมูลจากครอบครัวชนเผ่าพื้นเมือง โดยมีรายละเอียดการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 2 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และ ข้อมูลสถานการณ์และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ ซึ่งมุ่งประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการศึกษา การให้ความสำคัญในการศึกษาของบุตร และการพิจารณาให้บุตรได้รับการศึกษาภายใต้เงื่อนไข เป็นต้น ส่วน ฉบับที่ 2 จะใช้ในการสอบถามข้อมูลจากผู้นำชุมชน บุคลากรทางการศึกษา และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 2 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และ ข้อมูลสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ ซึ่งมุ่งประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน รายได้ ทัศนคติต่อการศึกษา แนวโน้มความเหลื่อมล้ำในสังคม ตลอดจนปัจจัยสนับสนุน และการได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาได้พิจารณาใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) อันประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการสรุปภาพรวมของข้อมูลที่ได้รับ ผนวกกับการ

ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-squared) เพื่อพิจารณาประเด็นร่วมและข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มของข้อมูล ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสาระสำคัญจากการสัมภาษณ์และมิติศึกษาที่แฝงอยู่ก่อนนำไปอภิปรายผลในลำดับถัดไป ซึ่งสาระสำคัญจากผลลัพธ์การศึกษาสามารถจำแนกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

1) สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ

การสัมภาษณ์ในกลุ่มครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองในทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งให้เห็นว่าบริบทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศในปัจจุบันมี แนวโน้มลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา โดยภาพรวมการให้ความสำคัญทางการศึกษาของบุตรเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากภาพรวมการศึกษาของผู้ปกครองเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในช่วงประถมศึกษา ไปจนถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในขณะที่บุตรมีระดับการศึกษาอยู่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น ไปจนถึง ปริญญาตรี

อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดทางด้านรายได้ที่ไม่มั่นคง อันเป็นผลจากการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรเป็นหลักยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษาที่ทั่วถึง ซึ่งผลการสัมภาษณ์บ่งชี้ว่ารายได้ต่อเดือนจะเฉลี่ยอยู่ที่ 7,832.94 บาท เท่านั้น โดยอาจมีรายได้เสริมต่อเดือนร่วมด้วยเฉลี่ยอยู่ที่ 2,263.64 บาท ทั้งนี้ รายได้อาจแปรผันร่วมกับปัจจัยส่งเสริมภายนอก อาทิ การมีแหล่งขายสินค้าที่แน่นอน ตลอดจนความเป็นเมืองที่เข้าถึงหมู่บ้านของชนเผ่า และประกอบกับข้อจำกัดทางด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทำให้การเข้าถึงระดับการศึกษาที่สูงขึ้นยังคงเป็นไปได้ยากสำหรับชนเผ่าพื้นเมือง

ในการสัมภาษณ์และการสำรวจเชิงพื้นที่ชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่สถานศึกษาภายในชุมชนมีระดับต่ำกว่าประถมศึกษาถึงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ทำให้โอกาสในการต่อยอดองค์ความรู้ในระดับที่สูงขึ้นเป็นไปได้ยาก ซึ่งส่วนใหญ่จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาต่อในต่างถิ่นทำให้ต้นทุนการศึกษาสูงตามไปด้วย โดยระยะทางเฉลี่ยสำหรับการศึกษาต่อนอกชุมชนนั้นมีระยะทางเฉลี่ยสูงถึง 51.39 กิโลเมตร สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศที่แท้จริงในกลุ่มชนเผ่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยในที่นี่รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนทางการศึกษาด้วยเช่นกัน สำหรับการแบ่งแยกความสำคัญของการศึกษาบุตรชายและบุตรสาวนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญที่เท่าเทียมกัน

แต่หากจำเป็นต้องเลือกตัดสินใจจะพิจารณาให้บุตรสาวได้รับการศึกษาที่ก่อน ภายใต้เหตุผลว่า บุตรสาวมีความตั้งใจที่สูงกว่าบุตรชาย และ ให้ผลลัพธ์จากการลงทุนทางการศึกษาที่แน่นอน

การสัมภาษณ์ในกลุ่มผู้นำชุมชน บุคลากรทางการศึกษา และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทั้ง 3 จังหวัด ชี้ให้เห็นว่าแม้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศจะยังคงมีอยู่ในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง แต่ทว่าแนวโน้มความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มลดลงอย่างเด่นชัด อันเป็นผลจากการให้ความสำคัญกับบริบทการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น ผนวกกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ชนเผ่าพื้นเมืองส่วนใหญ่พยายามสนับสนุนให้บุตรชายและบุตรสาวได้รับการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้าถึงระบบการศึกษาของชนเผ่าพื้นเมืองนั้นมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความครอบคลุมของสถานศึกษา ซึ่งในบริเวณชุมชนของกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดเพียงประถมศึกษาเท่านั้น ทำให้การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาในสถานศึกษานอกชุมชน มากไปกว่านั้นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่รุนแรงยังส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนเผ่าในบริเวณที่ใกล้ชิดกับพรมแดนซึ่งมีการลักลอบขนส่งยาเสพติด มากไปกว่านั้น ยังพบกรณีที่ครอบครัวยินดีให้บุตรสาวออกจากระบบการศึกษาทันทีเพื่อแต่งงานและรับภาระเลี้ยงดูจากฝ่ายชายแทนครอบครัว ทั้งนี้ รวมถึงการไม่อนุญาตให้บุตรสาวได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพราะมีความเป็นห่วงในตัวบุตรสาวมากกว่าบุตรชาย เนื่องจากต้องไปศึกษาในต่างถิ่น

นอกจากนี้ บริบทของภาษายังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ชนเผ่าพื้นเมืองไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะชนเผ่าพื้นเมืองในบริเวณชายแดน ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้เห็นว่าในบริเวณดังกล่าวมีการย้ายถิ่นของชนเผ่าพื้นเมืองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ภาษาหลักที่ใช้การสื่อสารคือภาษาจำเพาะชนเผ่า หรือ อาจมีภาษาอื่นร่วมด้วย อาทิ ภาษาจีนสำเนียงยูนนาน และ ภาษาพม่า ทำให้บุตรของชนเผ่าพื้นเมืองส่วนหนึ่งถอนตัวจากระบบการศึกษากลางคัน

สำหรับชนเผ่าพื้นเมืองที่ถอนตัวจากระบบการศึกษาในระบบ ส่วนใหญ่จะกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาผ่านศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพื่อให้ได้ซึ่งวุฒิทางการศึกษา ทั้งนี้ จากสัดส่วนผู้ถอนตัวจากระบบการศึกษาทั้งหมดนั้นพบเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

2) บทบาทของระบบศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การสัมภาษณ์ในกลุ่มครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองในทั้ง 3 จังหวัด บ่งชี้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระบบการศึกษาทางไกลสามารถช่วยลดปัญหาทางการศึกษาในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองได้ อย่างไรก็ตามความสนใจต่อการเข้ารับการศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลยังคงนำมาซึ่งข้อ

กังวลของกลุ่มตัวอย่างในหลายประการ อาทิ 1) ความกังวลเกี่ยวกับความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกล ทั้งนี้ เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยบนเชิงเขาซึ่งห่างไกลจากความพร้อมของระบบไฟฟ้าและสัญญาณอินเทอร์เน็ต มากไปกว่านั้น ณ ศาลารวมพลของชุมชนยังขาดความพร้อมในเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการเป็นศูนย์กลางในการศึกษาด้วยระบบทางไกลของหมู่บ้าน 2) ความกังวลเกี่ยวกับพื้นฐานองค์ความรู้และผู้สอน ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นฐานองค์ความรู้เดิมของผู้ปกครองอาจไม่เพียงพอต่อการชี้แนะทางการศึกษา ประกอบกับการศึกษาด้วยระบบทางไกลเป็นการศึกษาด้วยตนเองเป็นหลักทำให้ขาดการสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับภายหลังการศึกษา 3) ความกังวลเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการศึกษาทางไกล ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเล็งเห็นว่ารูปแบบการศึกษาทางไกลไม่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นเด็กเล็ก ซึ่งหากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกิดจากการเข้าถึงสถานศึกษาที่มีอย่างจำกัดในพื้นที่ ส่งผลให้ครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองจำเป็นต้องเลือกให้บุตรชายและบุตรสาวออกจากระบบการศึกษา อีกทั้งความใส่ใจของเด็กเล็กนั้นยังมีน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ ทำให้รูปแบบการศึกษาทางไกลนั้นมีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีอายุในระดับหนึ่ง หรือ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ปกครองหรือผู้ที่สนใจศึกษามากกว่าการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในเด็กเล็ก

การสัมภาษณ์ในกลุ่มผู้นำชุมชน บุคลากรทางการศึกษา และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทั้ง 3 จังหวัด แสดงทิศทางความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในทิศทางเดียวกัน คือ ระบบการศึกษาทางไกลนั้นมีส่วนช่วยในการลดปัญหาด้านการศึกษาในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงการศึกษาผ่านศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เท่านั้น ที่เข้าถึงกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง แต่ยังคงมีข้อจำกัดความครอบคลุมของศูนย์การศึกษาในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตามการศึกษานอกระบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอุปกรณ์การเรียนมากเท่ากับการศึกษานอกระบบด้วยตนเอง อีกทั้งยังไม่ต้องกังวลถึงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ไฟฟ้า ระบบอินเทอร์เน็ต และ ผู้สอนประจำศูนย์ เพราะในแต่ละหน่วยบริการได้จัดเตรียมไว้รองรับทั้งหมด ทว่า ปัญหาสำคัญในการศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลนั้น ยังคงประสบกับปัญหาด้านความสนใจ สมาธิของผู้เรียน ตลอดจนปัญหาด้านพัฒนาการที่ช้ากว่าปกติ ทำให้ระบบการศึกษาทางไกลไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

เพื่อความกระจ่างชัดในข้อค้นพบและบทสรุปการศึกษาข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำประเด็นที่ค้นพบมาเรียบเรียงและอภิปรายผลการศึกษาเพิ่มเติม โดยสามารถแบ่งสาระสำคัญได้ดังนี้

1) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาลดลงอย่างเด่นชัดอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในทุกช่วงอายุ (Structural Transformation on Overlapping-generations) ทำให้ชนเผ่าพื้นเมืองเข้าถึงความเป็นเมืองที่มากขึ้น (Urbanization) ทำให้กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองเห็นถึงความสำคัญของระบบการศึกษา ตลอดจนโอกาสในการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พื้นฐานความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศนั้น ถูกผลักดันจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประสบปัญหารายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ภูมิหลังของปัญหาดังกล่าวมาจากการยึดอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมเป็นหลักทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านราคาและความไม่แน่นอนของผลผลิตอยู่บ่อยครั้ง โดยข้อค้นพบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ Psacharopoulos and Patrinos (1994) และ Malin and Maidment (2003) ที่ค้นพบว่ากลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านรายได้ และความยากจนภายในชนเผ่ายังส่งผลกระทบต่อปัจจัยแวดล้อมหลายด้านไม่ว่าจะเป็นคุณภาพชีวิต สุขภาพ และ การศึกษา ที่ถูกจำกัดตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ความเป็นเมืองจะเข้าถึงกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองมากขึ้น แต่ความครอบคลุมทางการศึกษากลับไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องด้วยสถานศึกษาส่วนใหญ่ในชุมชนมักอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้การศึกษาต่อในระบบจำเป็นต้องเดินทางออกนอกหมู่บ้านเพื่อเข้าร่วมศึกษาในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่มากขึ้นในเขตเมือง ดังนั้น ต้นทุนการศึกษาของชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงสูงกว่าชนเมืองทั่วไป ทั้งนี้ มีระยะการเดินทางเฉลี่ยกว่า 50 กิโลเมตรจากหมู่บ้านถึงสถานศึกษานอกชุมชน สาเหตุสำคัญที่ระยะทางเฉลี่ยระหว่างสถานศึกษาและชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นนั้นเป็นผลจากการประกาศปฏิรูปโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ดำเนินการปิดโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนถึงเกณฑ์กำหนด และนำไปสู่การควบรวมโรงเรียนให้เข้าใกล้เขตเมืองมากขึ้น ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวคล้ายถึงกับงานศึกษาของ Azzizah (2015) ที่พบว่า ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นได้รับอิทธิพลสำคัญจากความเป็นเมือง โดยระบุว่าพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองต่างกัน มีแนวโน้มที่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคมยังส่งผลกระทบต่อความรุนแรงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางเพศที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง ซึ่งการค้นพบในครั้งนี้บ่งชี้ว่าเพศหญิงยังคงได้รับการกีดกันทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นนอกชุมชน หรือ แม้แต่การถูกบังคับให้แต่งงานมีครอบครัวก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งงานศึกษาของ Alhassan & Odame (2015) ได้ให้การสนับสนุนหลักฐานเชิงประจักษ์ในทิศทางเดียวกัน โดยบ่งชี้ว่าความเปราะบางของเศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองนั้นเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเท่าเทียมทางเพศในเรื่องการศึกษา นอกจากนี้ข้อค้นพบของ Peng (2007) ยังพบว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียม

ทางเพศนั้นมาจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้ค่านิยมของชนเผ่าพื้นเมืองนั้นมักให้สตรีออกจากการศึกษาเพื่อแต่งงานมีบุตรและเข้าสู่ตลาดแรงงาน

อนึ่ง แม้ในความเป็นจริงกลุ่มผู้ที่ออกจากระบบการศึกษาจะกลับเข้าสู่การศึกษาอีกครั้งด้วยระบบการศึกษานอกโรงเรียน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานเชิงประจักษ์ในทางวิชาการที่ให้การยืนยันว่ามีการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง โดย Rammohan and Vu (2018) และ Li and Tsang (2003) ได้ระบุว่า การออกจากระบบการศึกษาในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเพศหญิงนั้นมีแนวโน้มน้อยมากที่จะกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง เนื่องจากการแต่งงานในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองภรรยาจำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานไปอาศัยร่วมกับสามีเพื่อจัดการงานภายในครัวเรือนและเลี้ยงดูบุตร

2) บทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า โดยส่วนมากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองและหน่วยงาน หรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ระบบการศึกษาทางไกลสามารถช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลนั้นยังคงมีข้อจำกัดทางด้านความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษา ตลอดจนความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละสถานที่ จึงส่งผลให้ความสนใจที่จะให้บุตรชายและบุตรสาว หรือ ผู้ปกครองมีแนวโน้มไม่สนใจที่จะศึกษาต่อด้วยระบบการศึกษาทางไกล โดยข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Cochrane and Maposa (2018) ที่พบว่า การศึกษาต่อด้วยระบบการศึกษาทางไกลในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองนั้น นอกจากจะเป็นความต้องการส่วนบุคคลแล้วยังขึ้นกับความพร้อมของอุปกรณ์/เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียน ซึ่งทั้งสองปัจจัยมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การเข้าถึงระบบการศึกษาทางไกลประสบผลสำเร็จมากขึ้นในกลุ่มชนเผ่า

นอกจากนี้ ในการศึกษายังพบว่าในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่มีข้อจำกัดในการเรียนภายใต้มาตรฐานการศึกษาทั่วไปของประเทศ เนื่องจากอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชนเผ่าทำให้ บุตรที่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความกดดันหลายด้านไม่ว่าจะเป็น การเข้าสังคม ความมั่นใจ ความสามารถในการสื่อสาร และ การใช้ภาษา ซึ่งต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ซึ่งผลลัพธ์การค้นพบนี้ได้ถูกค้นพบเช่นเดียวกับงานศึกษาของ Anthony and Keating (2013) ที่บ่งชี้ว่าสิ่งสำคัญหนึ่งประการที่จะช่วยให้ผู้เรียนที่มาจากชนเผ่าพื้นเมืองสามารถบรรลุการศึกษาได้ทั้งการเรียนในห้องเรียนและการเรียนด้วยระบบทางไกล คือ ความเข้าใจในเงื่อนไข และ ความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งในการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่ผู้เรียนมี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาการเรียนได้อย่างถ่องแท้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในแง่มุมมองทางเศรษฐศาสตร์ ทุมนมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ โดยมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไปประเทศที่มีทุนมนุษย์สูงจะส่งผลให้เศรษฐกิจมีการเติบโตที่สูงตามไปด้วย เนื่องจากประสิทธิภาพการผลิต รายได้ การลงทุน และ การบริโภค เพิ่มขึ้น ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศฟินแลนด์ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลในทุกประเทศจึงพยายามสนับสนุนให้มีการลงทุนในมนุษย์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา และในกรณีประเทศไทยนั้น ได้สนับสนุนให้ประชาชนทุกคนที่เข้าเกณฑ์ ได้รับการศึกษาโดยสนับสนุนผ่านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งดำเนินนโยบายต่อเนื่องมาแล้วกว่า 20 ปี

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานยังถูกจำกัดในประชาชนที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งมีอาศัยอยู่ไกลจากเมือง ทำให้การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบตามนโยบายภาครัฐนั้นถูกจำกัดตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชนเผ่าพื้นเมืองที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองนั้นยังคงมีความรุนแรง ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการพิจารณาปัญหาดังกล่าวใหม่ทั้งมิติอย่างกว้างและมิติเฉพาะ เพื่อเสนอแนะแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยที่มีระบบการศึกษาทางไกลควรลงนามความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) กับ ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในการขยายโอกาสการศึกษาให้กับชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้จากระดับมัธยมศึกษาโดยอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

2) ภาครัฐควรมีบทบาทในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอและสามารถรองรับการศึกษาในถิ่นทุรกันดาร เพื่อให้การเข้าถึงระบบการศึกษาเป็นไปได้มากขึ้นและสะดวกสบายมากขึ้นสำหรับชนเผ่าพื้นเมือง

3) มหาวิทยาลัยที่มีระบบการศึกษาทางไกลควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทางไกลโดยอาศัยอาจารย์ประจำโรงเรียนเป็นสื่อกลางในการแนะแนวและประชาสัมพันธ์การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาผ่านระบบการศึกษาทางไกล

4) ภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ทุนสนับสนุนการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ (Full Scholarship) แก่ผู้ด้อยโอกาสที่มีความประสงค์ศึกษาต่อ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น

5) มหาวิทยาลัยที่มีระบบการศึกษาทางไกลควรให้ทุนการศึกษาแก่ผู้นำชุมชนของชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อเป็นแบบอย่าง (Role Model) และแรงบันดาลใจแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อ

6) มหาวิทยาลัยที่มีระบบการศึกษาทางไกลควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาทางไกลเพื่อยกระดับองค์ความรู้และคุณวุฒิ ตลอดจนสร้างเครือข่ายพันธมิตรสำหรับขยายผลสู่กลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง

7) มหาวิทยาลัยที่มีระบบการศึกษาทางไกลสามารถดำเนินนโยบายจูงใจผ่านครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หากครูผู้สอนสามารถเชิญชวนให้กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองจดทะเบียนผ่านระบบการศึกษาทางไกลได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการดำเนินการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางเพื่อการดำเนินการศึกษาในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง ดังนี้

1) การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ชนเผ่าพื้นเมือง จำเป็นที่จะต้องมีส่วนช่วยในการแปลภาษา เนื่องจากส่วนใหญ่ชนเผ่าพื้นเมืองไม่คุ้นเคยกับการใช้ภาษาไทย (ทั้งพูดและเขียน) ดังนั้น การมีผู้ช่วยในการสื่อสารจะทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นได้อย่างสะดวกมากขึ้น ดังในการศึกษานี้ได้ขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือด้านการสื่อสารระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) เพื่อให้ได้มิติปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศในอนาคต อาจมีการนำแบบจำลองเศรษฐมิติมาประยุกต์ใช้เพิ่มเติมเพื่อให้บทสรุปสามารถอนุมานปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น